IRENA SMOLARSKA
1928—1972

17 października 1972 r. nauka polska poniosła bolesną stratę. W czasie podróży naukowej zginęła w Kanadzie śmiercią tragiczną dr hab. inż. Irena Smolarska, członek-założyciel Polskiego Towarzystwa Mineralogicznego.

Irena Smolarska urodziła się 20 lutego 1928 r. w rodzinie inteligenckiej w Krakowie. Po ukończeniu Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego w Krakowie rozpoczęła w 1951 roku studia na Wydziale Geologiczno-Poszukiwawczym Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, na którym w grudniu 1956 r. uzyskała stopień magistra inżyniera geologa. W styczniu 1957 r. podjęła pracę w Katedrze Mineralogii i Petrografii AGH jako asystent techniczny, a w 1960 roku w Katedrze Złóż Rud w charakterze asystenta. W 1963 r. została mianowana starszym asystentem, a w 1966 roku po uzyskaniu stopnia doktora nauk technicznych na podstawie rozprawy pt. „Charakterystyka złoża rud cynku i ołowiu w obszarze Chrzanowskim (kopalnia Trzebionka)" została awansowana na stanowisko adiunkta. W 1969 r. w związku z ogólną reorganizacją Szkolnictwa Wyższego w Polsce przeszła do pracy w Zakładzie Metodyki Poszukiwań Złóż w Instytucie Mineralogii i Złóż Surowców Mineralnych AGH.

W okresie pracy w Akademii Górniczo-Hutniczej I. Smolarska prowadziła ćwiczenia z zakresu mineralogii, petrografii, nauki o złożach oraz geologii złóż dla studentów Wydziału Geologiczno-Poszukiwawczego i Górniczego, a od 1966 r. wykłady na studiach dziennych i zaocznych z nauki o złożach na Wydziałach Geologiczno-Poszukiwawczym, Górniczym i Geodezji Górniczej. Okresowo kierowała pracami seminarium dyplomowego studentów sekcji kruszców, a także pracami dyplomowymi, dotyczącymi zagadnień geologii złóż rud cynku i ołowiu obszaru śląsko-krakowskiego oraz złóż rud miedzi strefy przedsudeckiej. Była wymagająca w stosunku do studentów, stawiając równocześnie wysokie wymagania własnej działalności dydaktycznej. Była dobrym opiekunem studiującej młodzieży oraz organizatorem. Przez wiele lat opiekowała się studenckim Kołem Naukowym przy Katedrze Złóż Rud. W ramach tej działalności zorganizowała cztery wymienne wycieczki geologiczno-złożowe do NRD i Czechosłowacji pomiędzy studentami sekcji kruszców

AGH oraz studentami Akademii Górniczej we Freibergu i Uniwersytetu im. Humboldta w Berlinie w NRD oraz Akademii Górniczej w Morawskiej Ostrawie. Jej umiejętności organizatorskie ujawniły się również w 1968 r. w przygotowaniach wycieczek organizowanych na terenie Polski w ramach XXIII Międzynarodowego Kongresu Geologicznego w Pradze. Współdziałała w opracowaniu przewodnika kongresowego po złożach Zn-Pb obszaru śląsko-krakowskiego, a także była jednym z przewodników naukowych w czasie obserwacji złóż w wyrobiskach w kopalniach. Była współorganizatorem wielomiesięcznych staży naukowych na terenie Polski dla geologów z zagranicy. W 1969 i 1970 r. w ramach porozumienia z PAN i Ministerstwem Oświaty i Szkolnictwa Wyższego zorganizowała i prowadziła obserwacje kopalniane w złożach rud Zn-Pb obszaru śląsko-krakowskiego z prof. J. D. Ridgem z Uniwersytetu w Pennsylwanii w USA, w 1969 r. z dr M. Violo z Uniwersytetu w Cagliari na Sardynii, a w 1971 r. prof. W. Uytenbogaardtem z Uniwersytetu w Amsterdamie w Holandii.

Miarą Jej aktywności i działalności naukowo-społecznej było powiązanie z szeregiem tworzystw naukowych. Była członkiem: Polskiego Towarzystwa Geologicznego, Polskiego Towarzystwa Mineralogicznego, Komisji Nauk Mineralogicznych PAN, Society for Geology Applied to Mineral Deposits, Society of Economic Geologists, I.A.G.O.D.

Działalność badawcza I. Smolarskiej koncentrowała się głównie na zagadnieniach genetyczno-złożowych. Zajmowała się Ona również zagadnieniami mineralogicznymi, petrograficznymi oraz geochemicznymi. Do pierwszych należą badania dotyczące metaautunitu z Dolnego Śląska, minerałów kruszcowych triasu zachodniej części Gór Świętokrzyskich, rud galmanowych obszaru olkuskiego, minerałów kruszcowych oraz dolomitów triasu śląsko-krakowskiego, kruszców pstrego piaskowca monokliny przedsudeckiej oraz barytu ze złoża w Boguszowie na Dolnym Śląsku. Druga grupa zagadnień, rozwiązywanych przez I. Smolarską, dotyczyła charakterystyki petrograficznej kwarcu żyłowego oraz tworzyszących mu skał przeobrażonych, dolomitów kruszconośnych, ich wykształcenia strukturalnego i teksturalnego oraz skał oolitowych monokliny przedsudeckiej. Odrębną grupę badań stanowiły studia nad składem izotopowym oraz pierwiastkami śladowymi galeny z śląsko-krakowskiego zagłębia kruszcowego oraz zawartością strontu w barytach triasu polskiego. W pracach swoich stosowała najnowocześniejsze metody, dając tym wyraz zrozumienia roli badań mineralogicznych, petrograficznych i geochemicznych w rozwiązywaniu zagadnień złożowych. Łącznie opublikowała bądź przekazała do druku 42 prace naukowe (w tym 4 w czasopismach zagranicznych).

W jednej z ostatnich prac pt. „Studia nad okruszcowaniem triasu w Polsce", która była Jej rozprawą habilitacyjną, I. Smolarska przedstawiła ogólny pogląd na zagadnienie okruszcowania triasu polskiego, nad którym pracowała przez wiele lat. Praca ta daje syntetyczny obraz okruszcowania triasu polskiego, który zawiera wielkie w skali światowej złoża kruszców Zn i Pb, małe złoża barytu, a także liczne drobne przejawy mineralizacji. Z wyjątkową precyzją zestawiła wyniki swoich badań oraz bogate materiały z literatury. Systematyzując je i syntetyzując, podjęła

próbę wyjaśnienia procesów, które doprowadziły do powstania złóż oraz licznych przejawów mineralizacji. Do zagadnienia podeszła kompleksowo, opierając swoje rozważania na założeniach metalogenicznych, paleogeograficznych, stratygraficznych, litologicznych, mineralogicznych i geochemicznych. W podsumowaniu wyraziła pogląd, że złoża mają charakter poligeniczny, przy czym wyróżniła dwa zasadnicze stadia ich powstania: pierwotne osadowe i syngenetyczne z dolomitami oraz wtórne — epigenetyczne spowodowane głównie rozwojem starszego krasu oraz procesami sekrecyjnymi i infiltracyjnymi. Praca ta ma podstawowe znaczenie dla rozwoju koncepcji w zakresie poszukiwań złóż rud cynku i ołowiu oraz barytu w utworach triasu Polski.

I. Smolarska odznaczała się dużą pracowitością, dokładnością oraz konsekwencją w postępowaniu. Szczególnie godna podkreślenia jest staranność opracowywania w terenie materiałów oraz dążność do pełnego ich zebrania. Dlatego też nawet jako kobiecie nie były dla Niej uciążliwe podziemia kopalń rud cynku i ołowiu zwłaszcza w Trzebionce, w których przez wiele miesięcy wykonywała obserwacje i zbierała materiały do swojej rozprawy doktorskiej, a także wielu innych kopalń w śląsko-krakowskim zagłębiu kruszcowym, kopalń złóż rud miedzi na Dolnym Śląsku, złóż barytu i innych, w których prowadziła badania. Wiele uwagi poświęciła również opracowaniu zebranych materiałów w laboratorium.

Jednym z ostatnich akordów działalności naukowej było Jej uczestnictwo w XXIV Międzynarodowym Kongresie Geologicznym w Montrealu, na którym godnie reprezentowała naukę polską. Była przewodniczącą jednej z podsekcji w ramach Sekcji 4 „Złoża surowców mineralnych", obradującej nad tematem: „Metalogenia regionalna". Na posiedzeniu podsekcji poświęconej złożom osadowym (temat E) wygłosiła referat pt. „Comparative study of the mineralization of riassic rocks in Poland", który spotkał się z dużym zainteresowaniem. Tego rodzaju opinię przekazała jeszcze za życia I. Smolarska, a w pełni potwierdził ją prof. W. I. Smirnow w trakcie mojego z nim spotkania w Moskwie. Była również współautorką drugiego referatu pt. „Factors bearing on the genesis of the Silesian-Cracovian lead-zinc deposits in Southern Poland", który wygłosił prof. J. D. Ridge z Pennsylwanii na posiedzeniu Sekcji VI-Stratygrafia i sedymentacja, podsekcja temat C: Ekonomiczne aspekty genezy i diagenezy wapieni.

Nie łatwo było I. Smolarskiej w warunkach krajowych uzyskać uznanie dla przedstawionych koncepcji i idei naukowych. Miała chwile trudne i ciężkie, przeżywała okresy załamań. Szukała wsparcia i pomocy. Znajdowała ją w gronie życzliwych kolegów i przyjaciół. Miała też powody do dumy i radości, głównie wynikające ze świadomości, że o Jej działalności naukowej wiedzieli oraz o Jej publikacje zabiegali wybitni naukowcy ze Związku Radzieckiego i Stanów Zjednoczonych, Kanady i Australii, Japonii i Francji, Holandii i Szwecji, z ośrodków naukowych Moskwy i Cagliari z Frunze i Pennsylwanii oraz wielu inych stron świata.

Była czuła na krzywdę ludzką i wszelkiego rodzaju nieprawości, równocześnie cechowała ją wysoka godność osobista.

Dr hab. inż. Irena Smolarska odeszła od nas w pełni swoich sił i mo-

J. Wiewiórka — Wtórny mirabilit z Wieliczki (Secondary mirabilite from Wieliczka)

Zebranie naukowe (scientific session) w dniu 15.6.1971 r. z referatami:

M. Muszyński, A. Skowroński — Wyniki mineralogicznych badań glin występujących u wylotu Doliny Kościeliskiej (Mineralogical investigation of clays occurring at the exit of the Kościeliska valley, Tatra Mts.)

I. Smolarska — Charakterystyka mineralogiczna oolitowej skały z warstw pstrego piaskowca monokliny przedsudeckiej (Mineralogical characteristic of an oolitic rock from the Bundsandstein of the Fore-Sudetic monocline)

A. Manecki — Rola termicznego i uderzeniowego metamorfizmu w tworzeniu się chondrytów (The role of thermal and impact metamorphism in the origin of chondrites)

Z. Kłapyta, W. Nowak — Skały montmorillonitowe z górnych łupków cieszyńskich okolic Puńcowa (zachodnia część polskich Karpat fliszowych) (Montmorillonitic rocks from the Upper Teschen Shales from the environs of Puńców, W part of the Polish Flysh Carpathians)

Zebranie naukowe (scientific session) w dniu 13.9.1971 r. z referatem:

W. Uytenbogaardt (Amsterdam) — Actual state of ore microscopy. The problems of the quantitative identification of ore minerals.

Zebranie naukowe (scientific session) w dniu 13.9.1971 r. z referatem:

A. Langier-Kuźniarowa — Aktualne zagadnienia analizy termicznej w świetle obrad konferencji w Davos (Recent problems of thermal analysis as presented at the conference in Davos)

A. Bolewski — Możliwości wykorzystania odpadów kopalnianych do meliorowania nieużytków piaskowych z punktu widzenia mineralogii (A possibility of utilising of mining rejects to sandy soils recultivation from the mineralogical viewpoint)

J. Kubisz, A. Manecki — Wpływ przemian polimorficznych na barwę topionej siarki (Influence of polymorphic tranformations on the colouring of molten sulphur)

Doroczne Walne Zgromadzenie Polskiego Towarzystwa Mineralogicznego odbyło się w dniu 21.10.1971 r.

(Annual meeting of the Mineralogical Society of Poland)

Zebranie naukowe (scientific session) w dniu 19.11.1971 r. z referatem:

St. Folk, K. Kowol — Analiza derywatograficzna i rentgenowska gipsu oraz produktów jego dehydratacji (Derivatographic and X-ray analysis of gypsum and its dehydration products)

Zebranie naukowe (scientific session) w dniu 25.11.1971 r. z referatami:

M. Hubicka-Ptasińska, St. Jasieńska — Badanie procesu utlenienia tytanomagnetytu na mikroanalizatorze rentgenowskim (Electron microprobe investigation of the oxydation of titanomagnetite)

A. Antoniewicz, A. Paulo — Oznaczenie strontu metodą absorpcyjnej spektrofotometrii atomowej w niektórych barytach dolnośląskich (Determination of Sr in some Lower Silesion basalts by means of atomic absorption spectrophotometry)

W. Zabiński — Widma wibracyjne wezuwianiu w rejonie hydroksylowym (IR-spectra of vesuvianite in the hydroxyl region)

Zebranie naukowe (scientific session) w dniu 14.12.1971 r. wspólnie z Komisją Ceramiczną PAN z referatem:

H. F. W. Taylor (Aberdeen, Szkocja) — Phase composition of autoclaved cement-quartz materials

Zebranie naukowe (scientific session) w dniu 15.12.1971 r. wspólnie z Komisją Ceramiczną PAN z referatem:

H. F. W. Taylor — Crystal structures of some double hydroxides and basic salts